

Каратаєва О. С. – фахівець відділу міжнародних зв'язків Державного закладу «Південноукраїнський національний університет імені К. Д. Ушинського».

СПЕЦИФІКА СУБКУЛЬТУР В АСПЕКТІ ОСВІТИ

Субкультура – система цінностей, моделей поведінки, життєвого стилю соціальної групи, що представляє собою самостійне цілісне утворення в рамках домінуючої культури. Субкультура зазвичай виникає як негативна реакція на ту чи іншу пануючу в суспільстві культурну або соціальну структуру серед різних соціальних шарів і вікових груп.

Молодіжна субкультура є одним з багатьох видів субкультур і особливою частиною суспільної культури. Кожен представник субкультури приймає норми, цінності, картини світу, стиль життя та інше – за зразок свого існування. Перші паростки молодіжної субкультури зароджуються в період ранньої юності, коли молодь відчуває багато сил та енергії, але не знаходить сфери для її реалізації. Юнацтво відчуває себе некорисним та безпощадним у великому суспільстві, яке належить головним чином дорослим, воно потребує й чекає підтримки.

Саме тому молодь об'єднується за спільними проблемами й інтересами. Ці проблеми мають свій «мікросвіт», до якого дорослим вхід заборонено. Це коло однодумців, як правило, заперечує «дорослу» культуру. На цьому етапі створюються неформальні молодіжні об'єднання, в яких домінуючим питанням є «Хто я?» та проблема самоактуалізації. Тобто, поява різноманітних об'єднань, молодіжних субкультур, викликана, по-перше, ідентифікацією себе з референтними однолітками, щоб не бути «білою вороною», а по-друге – намаганням досягти унікальності.

Молодь у субкультурах приваблює в основному можливість спілкуватися з собі подібними, а також зовнішня атрибутика, яка дає можливість демонструвати свою позицію у соціумі. Майже у всіх молодіжних субкультурах важливу роль відіграє зовнішній вигляд. Мода є засобом комунікації та ідентифікації: сприйняті зором (одяг, зачіска) та слухом (мова, музика) знаки служать молодій людині засобом показати, хто вона така, і розпізнати «своїх».

Не менш важливою для членів кожної субкультури є музика, яку вони слухають. Психологічні функції цієї музики такі ж різнобічні, як і вона сама та її прихильники. Одному вона дає розрядку емоційного напруження. Другому – відчуття внутрішнього духовного звільнення, відключення від прози буднів. Третьому – відчуття комунікативної легкості, злиття з гуртом. Причому одна і та ж сама музика може по-різному впливати на різних людей.

На сьогодні, все більше з'являється представників чи носіїв молодіжної субкультури серед старшокласників. Все частіше і якісніше їм вдається за допомогою свого епатажного вигляду шокувати вчителів, батьків, дорослих, які деколи не знають, як правильно реагувати на такі випадки прояву індивідуальності.

Позитивними факторами молодіжних субкультур є:

- самоствердження та самореалізація молодої людини в середовищі молодіжної субкультури;
- формування об'єктивної самооцінки та вибір ціннісних орієнтацій в житті;
- розвиток творчих здібностей;
- формування почуття приналежності до колективу, спілкування, метою якого є саморозкриття та самопізнання;
- формування та розвиток дружніх стосунків, юнацької дружби, яка виступає як своєрідна форма «психотерапії»;
- вироблення свого, суб'єктивного погляду на світ, формування світогляду, особистої думки;
- активна соціалізація та адаптація до життя в суспільстві.

Проте вплив молодіжної субкультури характеризується також і негативними сторонами, які часто мають перевагу над позитивними факторами впливу. До негативних факторів впливу молодіжної культури належать:

- нівелювання авторитету батьків та заміна його авторитетом друзів;
- емансипація від влади дорослих;
- завищена самооцінка, на основі якої часто виникає така риса характеру як негативізм;
- фізична та вербальна агресія, як наслідок, девіантна, асоціальна поведінка;
- в деяких течіях молодіжних субкультур негативною рисою є інфантильність;
- десоціалізація, невміння жити та працювати в суспільстві;
- протиставлення себе суспільству;

- нездоровий спосіб життя;
- у деструктивних течіях молодіжної субкультури негативним наслідком діяльності є кримінальна відповідальність.

Як мають вести себе дорослі, люди, які виховують молоде покоління – батьки та вчителі з феноменом молодіжної субкультури та її представниками?

Перш за все, не варто відразу осуджувати та проявляти своє негативне ставлення. Це лише буде для юнацтва приводом нового протесту проти дорослих, суспільства. Але і повністю схвалювати діяльність молодіжної субкультури не варто. По-перше, не всі течії молодіжної субкультури є суспільно-прийнятими, такими, щоб їхню діяльність можна було б дозволити. А по-друге, самі представники молодіжної субкультури не схвалять та не сприймуть такого ставлення. Тому залишається лише діалог. Потрібно вчитися жити та працювати в неформальному суспільстві, серед неформальної молоді та вміти її виховувати.

Сучасний педагог, навіть якщо він є справжнім професіоналом, ні в якому разі не може чинити опір проявам молодіжної субкультури, так само, як і повністю схвалювати її діяльність. Йому потрібно добре знати, вміти розбиратись в діяльності тих чи інших течій молодіжної субкультури, щоб зрозуміти молодь, зменшити негативний вплив деяких проявів субкультури та направити культурний розвиток юнацтва у потрібне русло. Адже основне завдання педагога – виховувати мислячих, висококультурних, духовних людей.

Касперович Г. И. – кандидат философских наук, доцент Академии управления при Президенте Республики Белоруссия, г. Минск.

ФИЛОСОФСКО-СИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ ОБРАЗ НЕЛИНЕЙНОГО МЫШЛЕНИЯ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАНИИ

В становлении постиндустриальной-информационной цивилизации сегодня самое важное – трансформация не техники, а людей, перевооружение нашего сознания, переход к новой культуре мышления в жизни общества. Мир заполняется инновациями, для восприятия и понимания которых необходимо широкомасштабное, системное мышление интегрального, нелинейного и диалогического типа, которое формируется философско-синергетической парадигмой. В условиях современного нелинейного, сложного, динамичного и глобализирующегося мира линейное мышление, до сих пор доминирующее в обществе, становится принципиально недостаточным и даже опасным, может вести к догматизму, отсутствию толерантности и фанатизму, особенно, в такой крайне нелинейной управленческой деятельности.

В современное общественное сознание постепенно, но неизбежно входит идея нелинейности, нестабильности, вариативности развития мира: этот мир состоит не из отдельных объектов и явлений, а из сложной, даже запутанной сети нелинейных процессов – вихрей, волн, турбулентных движений, кризисных, рискованных ситуаций.

В системе высшего образования формированию идей и принципов нелинейного мышления у студентов призваны способствовать учебные курсы философии, (особенно при изучении диалектики как философской теории развития и методологии современного нелинейного мышления) и новые учебные курсы, так или иначе включающие идеи синергетической парадигмы.

В течение последних десятилетий в естественных и социальных науках наблюдается отчетливая смена парадигмы в направлении развития и применения понятий и идей синергетики как общенаучной теории самоорганизации и управления. В условиях современных, существенно неравновесных социальных процессов философско-синергетический образ мышления, получивший название нелинейного мышления, приобретает все возрастающее значение не только в научном исследовании, но и в системе высшего и среднего образования, не только как предмет, но и как метод учения и обучения, способствуя формированию инновационных подходов, адекватных сложности и нелинейности современных социальных процессов.

Возникнув из неравновесной термодинамики путем синтеза общефизических, кибернетических, биологических и философских представлений о саморазвитии мира, синергетика ориентирует на раскрытие механизмов самоорганизации сложных нелинейных систем любой природы. Вместе с синергетикой пришло понимание того, что чередование хаоса и порядка,